

PROJEKTRAPPORT 2024:1

Vad händer idag?

OM HUR ÄLDRE PÅ LANDSBYGDEN GES
MÖJLIGHET TILL DAGLIG VISUELL KONTAKT
MED FAMILJ, VÄNNER OCH VÅRDGIVARE,
GENOM ANVÄNDNING AV NY TEKNIK

Michaela Ericsson, Klara Björkum
& Emma Sorbring

CAMPUS
VÄSTERVIK
CAMPUSVÄSTERVIK.SE

CV.

Vad händer idag?

**OM HUR ÄLDRE PÅ LANDSBYGDEN GES
MÖJLIGHET TILL DAGLIG VISUELL KONTAKT
MED FAMILJ, VÄNNER OCH VÅRDGIVARE,
GENOM ANVÄNDNING AV NY TEKNIK**

PRODUKTION OCH UTGIVNING:

Campus Västervik

© FÖRFATTARNA OCH CAMPUS VÄSTERVIK

Östersjövägen 8

593 32 Västervik

Telefon: 0490-25 40 90

www.campusvastervik.se

FORM OCH LAYOUT: ANNAGRAFISKFORM.SE

ISBN: 978-91-989488-0-6

PROJEKTRAPPORT 2024:1

Vad händer idag?

OM HUR ÄLDRE PÅ LANDSBYGDEN GES
MÖJLIGHET TILL DAGLIG VISUELL KONTAKT
MED FAMILJ, VÄNNER OCH VÅRDGIVARE,
GENOM ANVÄNDNING AV NY TEKNIK

Michaela Ericsson, Klara Björkum
& Emma Sorbring

CAMPUS
VÄSTERVIK
CAMPUSVASTERVIK.SE

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Inledning	5
Bakgrund	9
Genomförande	14
Resultat	18
Reflektioner och slutsats	29
Referenser	32

Inledning

PROJEKTRAPPORT 2024:1 | CAMPUS VÄSTERVIK

DETTA ÄR EN RAPPORT som beskriver genomförandet av projektet »Vad händer i dag? – Om hur äldre på landsbygden ges möjlighet till daglig visuell kontakt med familj, vänner och vårdgivare, genom användning av digital teknik«. Projektet har varit ett utvecklingsprojekt vid Campus Västerviks forskningsmiljö. Utvecklingsprojektet har handlat om att genom användning av ny teknik ge äldre personer som bor i en landsbygdskommun möjligheten till daglig visuell kontakt med släkt och vänner.

Rapporten inleds med en bakgrundsbeskrivning av projektet samt en översiktlig beskrivning av tidigare forskning. Fokus för tidigare forskning har varit på äldre personers upplevelse av ensamhet och isolering, möjligheter för äldre personer som bor på landsbygd samt digitala kommunikationsverktyg för äldre personer, inklusive möjligheter och utmaningar. Därefter följer en beskrivning av projektets genomförande och resultat. Rapporten avslutas med en sammanfattning av centrala slutsatser samt en framåtblick av hur digital teknik fortsatt kan bidra till ett rikt socialt liv.

FÖRFATTARE

MICHAELA ERICSSON, licentiand i socialt arbete och verksamhetsutvecklare vid Campus Västervik

KLARA BJÖRKUM, forsknings- och utvecklingskoordinator vid Campus Västervik

EMMA SORBRING, vetenskaplig ledare vid Campus Västervik och professor i barn- och ungdomsvetenskap vid Högskolan Väst

PROJEKTGRUPP

Projektgruppen har bestått av Michaela Ericsson, projektledare, Klara Björkum, biträdande projektledare och Emma Sorbring, vetenskaplig ledare. Alla tre är verksamma vid Campus Västerviks forskningsmiljö. Emma Sorbring har ansvarat för kontinuerlig uppföljning och utvärdering genom samtal med de som haft KOMP-skärmen installerad hos sig. Utöver projektledning från Campus Västerviks forskningsmiljö har projektgruppen bestått av deltagare från det kommunala Bostadsbolagets träffpunkter, chefer för hemtjänst och särskilt boende från äldreomsorgen samt verksamhetsutvecklare med fokus på digitalisering inom äldreomsorgen. Vidare har dialog förts med E-hälsoinstitutet vid Linnéuniversitet, vilka har erfarenheter av liknande kommunikationsteknologier. Dialog har även förts med företaget Nolsolation som har utvecklat kommunikationsverktyget KOMP.

CAMPUS VÄSTERVIKS FORSKNINGSMILJÖ

Campus Västervik inkluderar en forskningsmiljö med inriktning mot innovativ välfärd och social hållbarhet på landsbygd. Välfärd och social hållbarhet definieras brett och sammanfattar samtliga aspekter av att bo, leva och verka på landsbygder. I forskningsmiljön utförs forskningsprojekt, utvecklingsprojekt och kompetenshöjande aktiviteter och insatser av forskare, forskarstuderande och forskarassistenter. I vårt genomförande samverkar vi med regionala aktörer och nationella lärosäten. Landsbygdens behov styr oss, detta gör att vår verksamhet anpassas och modifieras efter det som gynnar landsbygden.

Bakgrund

PROJEKTRAPPORT 2024:1 | CAMPUS VÄSTERVIK

NORRA KALMAR LÄN STÅR för omfattande utmaningar när det gäller en negativ befolkningsutveckling, med en allt åldrande befolkning och en låg grad av återflyttning till hemkommunen direkt efter avslutad utbildning. Campus Västerviks forskningsmiljö genomförde under hösten 2021 en seminarieriserie under temat »Att arbeta med äldre ensammas välmående på landsbygden«. Seminarieserien bestod av fyra olika seminarier och hade ett avslutande seminarium där ett samtal fördes för att summera de olika delarna och diskutera möjliga samverkansarbeten framåt. Vid seminarierna deltog bland andra omsorgspersonal från offentlig- och privat äldreomsorg, träffpunkter, chefer och administratörer från äldreomsorgen samt biståndshandläggare. Engagemanget och diskussionerna i det avslutande seminariet ledde fram till en önskan från omsorgspersonal i äldreomsorgen och Bostadsbolagets träffpunkter om att tillsammans med Campus Västerviks forskningsmiljö genomföra ett projekt med fokus på äldres välmående på landsbygden. Kommunikationsverktyget KOMP kom upp för diskussion.

Under 2022 utlyste Familjen Kamprads stiftelse ett bidrag för att skapa »Hjälpverksamhet bland behövande äldre 2022«. Campus Västerviks forskningsmiljö ansökte och beviljades medel för inköp

av ett antal digitala kommunikationsverktyg, utbildning i kommunikationsverktyget samt ledning av utvecklingsprojektet. Kommunikationsverktyget som använts i projektet heter KOMP, och är en 21,5 tums skärm, med endast en knapp och en tillhörande app som används för att ringa videosamtal och skicka bilder och meddelanden med. Den är designad speciellt för äldre användare utan digital kompetens och ska motverka ensamhet genom ökad social kontakt.

SYFTE

Syftet med det aktuella projektet har varit att med hjälp av ett kommunikationsverktyg anpassat för äldre bidra konkret och direkt till att öka livskvaliteten för äldre genom att erbjuda tätare och enklare kontakt med släkt och vänner.

ENSAMHET HOS ÄLDRE

Ensamhet och social isolering är en betydande utmaning för de äldsta invånarna, 85 år och äldre, i Sverige. I Folkhälsomyndighetens nationella folkhälsoenkät »Hälsa på lika villkor« uppger 40 procent av kvinnorna och nära 30 procent av männen, att de besväras av ensamhet och isolering (Folkhälsomyndigheten, 2022). Sådan ofrivillig ensamhet relaterar till negativa konsekvenser som bland annat stress, högt blodtryck, inflammationer, social ångest och risk för förtida död (tex Thelander, 2020). Äldres ensamhet kan ofta kopplas till en rad förluster, tex av vänner och partner och av social status och hälsa (Smith, 2012). Förlusterna kan bidra till att äldre personer avstår från tidigare aktiviteter, vilket kan öka ensamheten (Queen mfl, 2014). Flera studier visar också ett samband mellan social isolering med relaterade känslor av ofrivillig ensamhet och risken för demens (tex Leoutsakos mfl, 2015).

Begränsade sociala kontakter bland äldre relaterar inte nödvändigtvis till ofrivillig ensamhet. Det har förklarats med att äldre kan upprätthålla nära kontakter med barn, släktingar och vänner utan att man träffas fysiskt på daglig basis eller bor ihop. Detta fenomen har belysts med begreppet intimitet på avstånd (tex Rosenmayr & Köckeis, 1963; Shanas, 1980).

UTMANINGAR OCH MÖJLIGHETER FÖR ÄLDRE PERSONER SOM BOR PÅ LANDSBYGD

Det finns växande ojämlikheter i hälsa (Loccoch mfl, 2021) och ensamhet (Hawkey & Cacioppo, 2010) mellan äldre på landsbygd och i städer. Landsbygdsboende innebär komplexa samspel av möjligheter och utmaningar relaterat till ofrivillig ensamhet. Bland annat innebär boende på landsbygden att den äldre har mindre tillgång till kollektivtrafik (Scharf & Bartlam, 2008) samt vårdgivare och omsorgsboenden (Levitt, 2017). Detta kan bidra till social isolering och ofrivillig ensamhet. Likaså kan landsbygdens brist på anonymitet, genom ökad synlighet, medföra att äldre människor blir ovilliga att söka stöd och att prata om känslomässiga problem (Pugh mfl, 2007).

Landsbygdens särskildhet i form av fysisk miljö, gleshet och sämre tillgänglighet till i princip all mänsklig aktivitet och sociala relationer medför dock inte bara utmaningar för äldre personer, utan kan även vara en tillgång (Waldenström & Westholm, 2006). Bland annat kan den sociala interaktionen underlättas när befolkningen är liten, vilket kan bidra till sociala nätverk av stor betydelse som också kan vara av betydelse för att få omsorg (Moser, 2009).

DIGITALA KOMMUNIKATIONSVERKTYG FÖR ÄLDRE PERSONER

Den äldre befolkningen bor allt oftare på ett betydande avstånd både från släkt och vänner. Digital teknik har föreslagits som lösningen på dessa avstånd, men forskning har också visat att det finns ett motstånd till digital teknik i samband med till exempel omsorg (Sjöström, 2023).

Utformningen av digitala kommunikationsverktyg har stor betydelse, till exempel ställer äldres användning högre krav på ljud- och bildkvalitet, många äldre föredrar att kunna trycka i stället för att behöva svajpa etc (Blusi mfl, 2018). Äldre har även givit uttryck för att de föredrar att använda digitala kommunikationsverktyg för att kommunicera med närstående personer, inte för att skapa nya kontakter. Störst nytta har rapporterats från äldre med långa avstånd till anhöriga, vilket ofta gäller för äldre på landsbygden (Yang mfl, 2022). En avgörande faktor för om digitala kommunikationsverktyg kan minska ensamhet för äldre är om de personer som den äldre personen vill kommunicera med bidrar till användningen av kommunikationsverktyg (Barbosa Neves mfl, 2019). Rapporterade negativa effekter av användning av digitala kommunikationsverktyg är dels en ökad ofrivillig ensamhet om de som den äldre personen önskar kommunicera inte svarar på kontaktförfrågan, dels en ökad utanförskapskänsla om den äldre inte klarar av att hantera valt digitalt kommunikationsverktyg (Barbosa Neves mfl, 2019).

Genomförande

PROJEKTRAPPORT 2024:1 | CAMPUS VÄSTERVIK

CAMPUS VÄSTERVIKS FORSKNINGSMILJÖ har genom process- och projektledning tillsammans med projektgruppen arbetat för att öka livskvaliteten för äldre personer genom att erbjuda tätare och enklare kontakt med släkt och vänner genom ett digitalt kommunikationsverktyg. Projektets genomförande bestod av sex olika delar, inköp, identifiering, utbildning, installering, användande och uppföljning. Dessa delar kommer beskrivas närmare i det här avsnittet.

INKÖP

En offertförfrågan färdigställdes och skickades till företaget som sålde KOMP-skärmen, före det att ansökan från Kampradsstiftelsen beviljades. Det förberedande arbetet med offerten underlättade inköpet och möjliggjorde en snabb leverans av KOMP-skärmarna, vilket möjliggjorde att tidsplanen som angivits i ansökan kunde följas.

IDENTIFIERING

För att identifiera vilka äldre personer som ville vara med i projektet och ha en KOMP-skärm tog projektledarna vid Campus Västerviks forskningsmiljö hjälp av omsorgspersonal i hemtjänsten samt träffpunktens kontaktperson, med att sprida och kommunicera

om projektet. Anslag sattes bland annat upp i trappuppgångar, på kommunala dagverksamheter och ideella mötesplatser. I den lokala tidningen publicerades, efter att projektet varit i gång en tid, en artikel om en person som använde sig av KOMP. Syftet med artikeln var att öka spridningen och vetskap om att projektet pågick och att det fanns möjlighet att kunna vara med.

Med hjälp av de olika kommunikationsinsatserna anmälde ett flertal personer sitt intresse. Projektgruppen arbetade för att få en så bred målgrupp som möjligt. De två urvalskriterier som fanns i projektet var att (1) utesluta äldre personer som hade släktingar som bodde på gården eller som grannar samt (2) de personer som inte kunna tillgodogöra sig informationen som fanns framtaget. Det vill säga, informationen som fanns var framtagen på svenska. Projektet hade inte någon budget för exempelvis tolk.

UTBILDNING

Flertalet av de äldre som ville vara med i projektet hade olika hemtjänstinsatser beviljade, varpå projektledarna såg hemtjänstens omsorgspersonal som en viktig part i både installation och användande av KOMP-skärmen. Hemtjänstens omsorgspersonal utbildades tillsammans med projektgruppen.

INSTALLERING

Totalt installerades KOMP-skärmen hos 18 personer. Den biträdande projektledaren installerade KOMP-skärmen hos den äldre och hjälpte till att koppla ihop enheten med anhörigas mobiltelefoner. De som skulle skicka meddelanden och ringa till KOMP-skärmen behövde ladda ner en app. Installeringen fortlöpte under stor del av projekttiden i och med att nya användare tillkom och några avslutades.

ANVÄNDANDE

Projekttiden som var avsatt till användande av KOMP-skärmen pågick i 11 månader. Det varierade hur lång period de äldre hade den installerad. De tre första månaderna var det sju personer som var aktiva användare och under de avslutande månaderna var det 18 personer som var aktiva användare. I huvudsak användes KOMP-skärmen för att ha kontinuerlig kontakt med släkt och vänner via videosamtal och bilder.

UPPFÖLJNING

En digital utvärderingsenkät skickades till projektgruppen, exklusive de som arbetade på Campus Västerviks forskningsmiljö, för att kunna ta del av deras erfarenheter och tankar om projektet efter avslut. Enkäten bestod av fyra frågor, ingen i projektgruppen besvarade enkäten.

Uppföljning genomfördes även med den grupp av äldre som haft KOMP-skärmen installerad hos sig. Intervjuer genomfördes med de äldre, samt med deras släktingar, främst initialt, men även efter det att användningen av KOMP avslutats. Intervjuerna genomfördes antingen via KOMP eller via telefon. I ett fall lämnades en skriftlig redogörelse för användningen av KOMP.

Nästa avsnitt, som är resultatavsnittet, bygger på data över användandet från KOMP-skärmarna, de äldres erfarenheter och upplevelser av KOMP-skärmarna, samt anhöriga till användarnas erfarenheter.

Resultat

PROJEKTRAPPORT 2024:1 | CAMPUS VÄSTERVIK

RESULTATET I RAPPORTEN bygger dels på system-genererade data från KOMP-skärmarna på gruppnivå, dels från intervjuer med såväl användarna som deras vuxna barn och i ett fall vuxna barnbarn.

VILKA VAR ANVÄNDARNA?

Användarna av skärmarna har varit mellan 76–97 år, tio av användarna var över 90 år. Deras boendesituation varierade. Det var änkor och änklingar, någon var särbo och några var sambos. De bodde i villa, lägenhet, trygghetsboende eller särskilt boende. Någon var inlagd på sjukhus under perioden och hade med sig skärmen dit. Några flyttade under projektperioden till särskilt boende. Användarna bodde i Västerviks tätort, i omkringliggande tätorter samt på landsbygd. Flera av användarna var inflyttade till kommunen från andra platser i Sverige och hade därför släkt och vänner långt från där de nu bodde. Vissa hade flyttat runt mellan olika platser i Sverige under sina liv. Några hade alltid bott inom kommunen, men hade anhöriga som flyttat från kommunen.

Det var många av användarna som hade släkt och vänner som bodde långt ifrån dem själva, som de inte kunde träffa fysiskt mer än någon/några gånger per år. Ett par användare hade sina närmast

anhöriga boendes nära och träffade dem ofta. Flera uttryckte att det var ledsamt att inte ha någon släkt i Västervik. En användare kom från en stor umgängeskrets men hade hamnat längre från sina vänner efter att hon flyttat till Västervik. Ett par kom från stora familjer med nio respektive tretton syskon, där släkten var utspridd över landet. En annan användare berättade att pandemin tog bort mycket av livet utanför hemmet och möjligheten att träffa sina vänner.

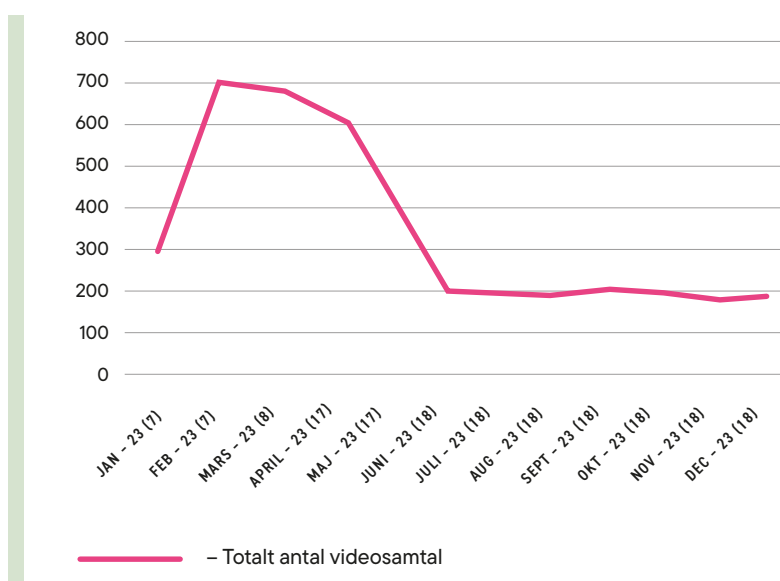
De flesta av användarna hade nedsatta kroppsliga funktioner, såsom syn, hörsel och förmåga att röra sig fritt, och hade svårigheter med att ta sig till platser utanför hemmet. Från att tidigare kunnat resa och hälsa på släkt och vänner fanns det nu flera olika anledningar till att det var svårt, eller omöjligt. Många hade hjälp av hemtjänst och omsorgspersonal på särskilt boende. En användare uttryckte att hon kände sig ensam och berättade att det var en i hemtjänsten som anmälde henne till att prova en KOMP-skärm. Vissa användare hade svårigheter med telefon för att de inte kunde höra tillräckligt bra. Den tekniska vanan och förmågan att använda sig av teknik bland användarna varierade. Flera hade haft dator och andra IT-verktyg, men hade nu svårt att använda dessa. Andra hade inte någon vana av datorer eller smartphones alls. En användare hade en dator som han använde, men inte de program som gör att man kan ha kontakt med andra. Han använde mest skrivprogrammet Word. Han hade försökt att använda Skype, men klarade inte av att komma in. Han kunde till och från starta sin TV och kunde vissa dagar ringa på telefon, även om han hade ordentligt nedsatt hörsel.

ANVÄNDNING PÅ GRUPPNIVÅ

Användandet av KOMP-skärmen på gruppnivå dokumenterades löpande. Dokumentation gjordes av: (1) genomförda videosamtal, (2) skickade textmeddelanden, (3) skickade bilder samt (4) skickade bilder med textmeddelanden.

VIDEOSAMTAL

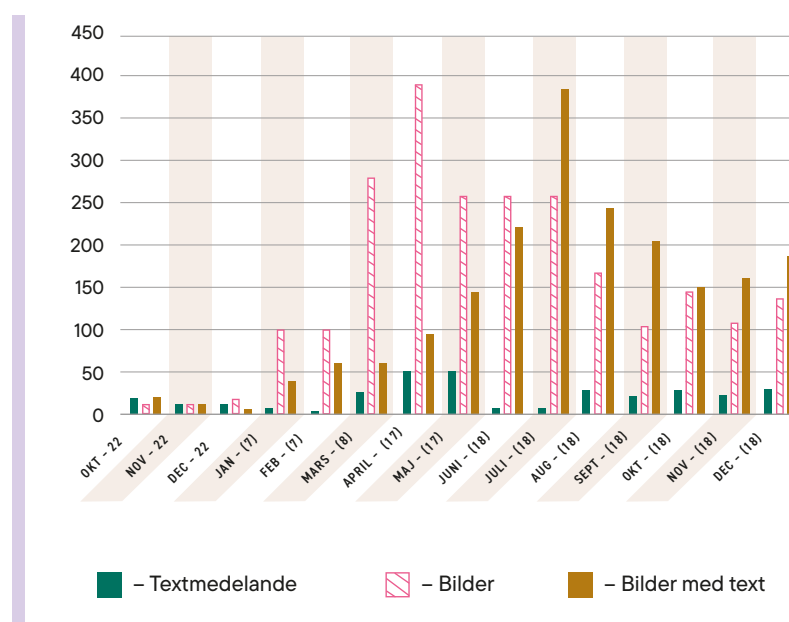
TABELL 1

Antal videosamtal per månad. Siffran inom parentes är antal KOMP-användare.

Utvärderingen visar att användandet av videosamtal var högre initialt, för att därefter avta och efter cirka fem månader stanna på en mer stabil användandegrad.

ANVÄNDADET AV KOMP-ENHETENS FUNKTIONER

TABELL 2

Tabell 2. Antal stories per månad. Siffran inom parentes är antal KOMP-användare

När en anhängig skickat ett textmeddelande, en bild eller en bild med text har detta registrerats som »stories«. Att enbart skicka ett textmeddelande har legat på en låg men jämn nivå under hela perioden för användandet. Under den första halvan användandet skickades mest bilder för att sedan växla till bilder med text till andra halvan av användandeperioden.

HUR UPPLEVDES ANVÄNDNINGEN?

Upplevelsen av användningen har varit överhängande positiv och för de som skärmen har passat för har det varit stora lovord. Förväntningarna bland de flesta användarna var att kunna få en ökad kontakt med sina anhöriga. »Jag tänkte Herregu' då kan jag få mer kontakt med mina barn!« Någon hoppades på att fler skulle ringa till henne och att även hennes väninna skulle kunna koppla upp sig. En annan användare beskrev sig själv som en nyfiken person och ville testa. För många var telefonsamtal den vanligaste kontakten med sina anhöriga, och de önskade kunna se dem samtidigt som de pratade. Flera hade försökt att använda smartphone eller andra hjälpmedel för videosamtal, men haft svårt att se och det hade varit för komplicerat. Flera beskrev också att de inte kunde se foton som skickades på mobilen, för det var för smått. Några användare hade inga direkta förväntningar, men tänkte att det skulle vara trevligt att se varandra i samtalen.

De flesta användarna hade efter användning mycket gott att säga om KOMP-skärmen. Ljud och bild upplevdes vara bra och skärmen var lätt att använda med endast en på/av-knapp. Det var just enkelheten som gjorde att många användare trivdes så bra med skärmen. En användare beskrev att det var så skönt att hon kunde stänga av skärmen när hon skulle sova, så att hon inte kunde bli störd. Enkelheten i användningen gjorde att det inte gick att ringa från skärmen, det gick bara att ringa till den och att skicka bilder och meddelanden till den. För de användare som hade andra tekniska hjälpmedel såsom smartphone, »padda« eller dator som de kunde hantera och ha videosamtal genom, upplevde inte att KOMP-skärmen passat dem.

Användarna beskrev att skärmen gjorde att de kunde ta del i sammanhanget, på ett sätt som inte går genom vanliga telefonsamtal.

**–JAG TÄNKTE HERREGU'
DÅ KAN JAG FÅ MER KON-
TAKT MED MINA BARN!**

Det möjliggjorde att de kunde vara med i sina anhörigas vardag.

»Den är väldigt bra! Man ser dem och hur de har det hemma.«

En användare berättade att hon innan användningen tänkte att KOMP-skärmen skulle göra det lättare att höra, men beskrev att hon blev förvånad över hur hjälpsam skärmen var. »Trodde inte det skulle vara så här bra«. Användaren berättade att det var lättare att höra med KOMP-skärmen, än i telefon, men hon beskrev också hur videosamtal och bilder som skickades till skärmen gav en insikt i hur barn och barnbarn bodde och levde. »Det är skoj att kunna se dem och se hur de har det.« Flera användare beskrev att skärmen möjliggjorde daglig kontakt med barn, barnbarn och barnbarnsbarn.

– TRODDE INTE
DET SKULLE VARA
SÅ HÄR BRA

»JAG SÄGER GOD NATT TILL MIN DOTTER VARJE KVÄLL!«

Att träffa anhöriga digitalt via skärmen blev ett nytt sätt att hålla kontakten, som uppskattades när de fysiska mötena inte skedde så ofta. Vissa användare hade kontakt med anhöriga varje dag, medan det för andra skedde då och då att barnen ringde och skickade bilder via skärmen. Någon hade bestämda tider dagligen som dottern ringde och hon var även med via skärmen på möten med hemtjänst. Även funktionen att skicka foton uppskattades. En användare berättade redan efter någon månad av användningen att hennes förväntningar var uppfyllda, tack vare alla foton hon fått skickat till sig. »Jag får massor av bilder – massor av minnen.« För några andra användare var det först ovant att bilder kom upp på skärmen. De var ovana att skärmen var i gång och de upplevde att de var tvungna att titta på bilderna hela tiden. Men det blev en vanesak att inte ständigt behöva titta på skärmen och de uppskattade både videosamtal och bilder vid projektets slut.

– JAG FÅR MASSOR AV
BILDER – MASSOR AV
MINNEN

För flera användare beskrevs skärmen som en kär ägodel och att det var ett självklart val att behålla den efter projektiden. En användare berättade att hon var väldigt förtjust i skärmen. »Den är underbar – jag vill inte mista den, den har blivit mig så kär«.

– DEN ÄR UNDERBAR
– JAG VILL INTE MISTA
DEN, DEN HAR BLIVIT
MIG SÅ KÄR

En annan berättade att hon »tycker väldigt mycket om den«. En dotter beskrev att både hon och hennes pappa var väldigt nöjda med skärmen. »Han skulle inte vilja vara utan den för allt i världen«. Hon vill starkt rekommendera skärmen till andra äldre eftersom skärmen är det bästa som finns om man är äldre och bor hemma.

**– HAN SKULLE INTE
VILJA VARA UTAN
DEN FÖR ALLT I
VÄRLDEN**

En dotter beskrev att det varit ovärderligt för både henne och hennes mamma att kunna ses via skärmen under samtal de dagar som de inte sågs »på riktigt«. En son berättade att alla i familjen hade kunnat skicka bilder, så att föräldrarna fick se olika aktiviteter och vart alla var. Han berättade att föräldrarna blivit mer närvarande i familjens vardag och att alla barn och barnbarn tyckte KOMP-skärmen var bra. De har bara positivt att säga. »Alla äldre skulle ha tillgång till en sån skärm«. Samtalen beskrevs av anhöriga som mer innehållsrika, då de kunde prata om bilder som kommit till skärmen. Skärmen hade även för vissa inbringat en viss spänning i tillvaron. Att på morgonen vara ivrig att sätta på skärmen för att se om det kommit in nya bilder, och att under dagen se om något hände på skärmen.

**– ALLA ÄLDRE SKULLE
HA TILLGÅNG TILL EN
SÅN SKÄRM**

En dotter berättade att hon ville kunna ringa sin mamma och ha kontakt med henne även när hon inte var i samma rum. Genom skärmen blev det möjligt att både kunna prata med hennes mamma och att se hur hon hade det. En son tyckte att skärmen var bra för att hålla kontakten med sin mamma och sonen ville att de skulle fortsätta med skärmen efter projektets slut. Ett barnbarn till en användare berättar: »Vi tittar på bilderna tillsammans när vi är på besök, så berättar vi om som hänt sen sist«. Även hemtjänsten har upplevt att skärmen varit väldigt bra. Det har fungerat bra att ha möten både organiserat och oplanerat där anhöriga kunnat vara med. Hemtjänsten menar att fler borde ha tillgång till sådana skärmar. »Vi hoppas att alla äldre kan få tillgång till en sån här skärm«

HUR HAR ANVÄNDARNAS LIVSKVALITÉ PÅVERKATS?

På flera sätt har såväl användarna som deras anhöriga beskrivit hur kontakten via skärmen har haft positiv påverkan på användarnas livskvalité. En användare berättade att efter att hon hade börjat använda skärmen kände hon sig inte längre ensam, utan delaktig. Hon beskrev att hon hade en ökad livskvalité och att hon var så glad för KOMP-skärmen. »Fantastiskt, en lyckopärla att kunna se de andra. Jag hoppas att kunna få ha den livet ut!«

Vid avslutet av projektet berättade en annan användare att skärmen var »det bästa som hänt mig! Jag har fått ett helt annat liv«. Användaren berättade att alla barnen skickade bilder och ringde videosamtal, dottern gjorde det en gång i veckan och en av sönerna varje dag. En son till en annan användare menade att KOMP-skärmen bidragit till sin mammas livskvalité. Den gav barnen möjlighet att dela vardagen med henne.

En dotter till en användare beskrev att skärmen fick hennes mamma att känna sig delaktig på ett nytt värdefullt vis, som ökade mammans livskvalité. Mammans tillvaro blev mer rolig och värdefull när hon fick ta del av vad som hände och vart hennes anhöriga var i vardagen, likväl som helg. Dottern beskrev att skärmen fick hennes mamma att känna sig mer betydelsefull, då de som anhöriga tog sig tid att kontinuerligt, nästan varje dag, lägga in foton.

VARFÖR HAR VISSA VALT ATT AVSLUTA?

För vissa användare var det inte aktuellt att fortsätta med skärmen efter projektets slut. En användare beskrev att hon kunde hantera smartphone, och därför saknade funktioner på KOMP-skärmen, som att kunna ringa upp. Hon hanterade mobiltelefon bra, så hon saknade vissa finesser. Barnen skickade enbart bilder, de använde

---

– FANTASTISKT, EN LYCKOPÄRLA ATT KUNNA SE DE ANDRA. JAG HOPPAS ATT KUNNA FÅ HA DEN LIVET UT!

– DET BÄSTA SOM HÄNT MIG! JAG HAR FÅTT ETT HELT ANNAT LIV

inte videosamtal via skärmen. Därför valde hon och hennes make att inte behålla skärmen efter projektiden på grund av en för hög månadsavgift utifrån att de inte använde den till fullo.

En användare använder smartphone och dator och för henne var det inte heller aktuellt att fortsätta med KOMP-skärmen, då hon redan hade andra tekniska hjälpmedel för att hålla kontakt med familj och vänner. En annan användare kunde på grund av demens inte ringa i telefonen eller sätta på TV:n, då hon inte kunde trycka på knappar, eller förstå dess funktioner. En annan användare tänkte att barnen skulle skicka bilder, men vid uppföljningen så berättade hon att de inte hann göra det. »Alla sysselsätter mig! Alla! Mina barn ringer på Facetime och lägger ut på Instagram. De orkade inte lägga ut på fler ställen.« Därför valde hon att inte fortsätta med KOMP-skärmen efter projektidens slut. Hon upplevde att KOMP-skärmen hade varit väldigt enkel att hantera, men framförde att hon ju har en »padda« och dator. Både hon och hennes anhöriga ringer på Facetime och skickar bilder. Hon berättade att KOMP-skärmen var ett bra hjälpmedel för de äldre personer som inte kommer ut. Men tillägger att det då är barnen som måste skicka bilder och ringa, eftersom det inte går att ringa eller skicka bilder från KOMP-skärmen. Hon underströk att ha testat KOMP-skärmen hade varit en mycket bra sak och att den varit perfekt när hennes man var på sjukhus.

– ALLA SYSSELSÄTTER
MIG! ALLA!

Vid uppföljningen berättade en användare att hon inte tyckte att KOMP-skärmen hade varit något som passade henne eller maken. Hon skulle vilja ringa upp, vilket inte gick, och så tyckte hon att det var synd att bilderna inte låg framme tillräckligt länge. »Behövde den inte överhuvudtaget, ingen som ringde. Det kom bilder, men efter ett år så tröttnade de och det kom inga bilder«. Hon berättade att barn, med flera, hörde av sig på telefon och att hon såg bilder på

– BEHÖVDE DEN INTE
ÖVERHUVUDTAGET,
INGEN SOM RINGDE...

Instagram. Det fanns därför inget behov av en skärm. En son till en användare menade att det varit roligt att skicka bilder och att hans mamma hade uppskattat det, men att hon tyvärr inte längre kunde ta till sig bilder, vilket var anledningen till avslut.

Reflektioner och slutsats

PROJEKTRAPPORT 2024:1 | CAMPUS VÄSTERVIK

ATT GENOMFÖRA ETT utvecklingsprojekt i samverkan som involverar olika professioner från olika huvudmän och förvaltningar har varit ett lärorikt sätt att arbeta med utveckling. I det här projektet har projektgruppen arbetat tillsammans för att nå ut till äldre personer som vill testa en digital enhet för ökad livskvalité. Ett viktigt och värdefullt utvecklingsarbete. En reflektion som projektledarna har gjort är att samverkansprojekt av det här slaget kräver engagemang och tid, oftast mer än vad som initialt »budgeteras« för. En annan reflektion är att dialog och kommunikation om projektets projektplan och ansvarsfördelning inte kan repeteras för mycket. Projektgruppsmöten behövs för att följa projektets genomförande, så väl som för att alla i en projektgrupp ska uppleva sig vara informerade och införstådda med bland annat syfte. Ett medskick vi vill göra till andra som vill genomföra ett liknande projekt är att strategiskt arbeta med att kommunicera projektets syfte, mål och genomförande, så väl externt som internt. En strategisk kommunikation av projektet möjliggör en tätare dialog och underlättar uppföljningen.

En annan reflektion som projektledarna gjorde tidigt i projektet var att installation och support gentemot de som testade KOMP-skärmarna tog mycket mer tid i anspråk än vad som hade beräknats. Utmaningen låg dels i att komma överens om en tid som fungerade för den äldre, dennes anhöriga och den biträdande projektledaren.

Dels i att de anhöriga till de som använde KOMP-skärmarna till viss del hade begränsad digital kunskap och vana av digitala verktyg och app-användande.

Projektets övergripande slutsats är att det digitala kommunikationsverktyget KOMP har möjliggjort daglig visuell kontakt för äldre personer med familj och vänner – under förutsättning att KOMP-användaren har haft familj och vänner som regelbundet ringer och skickar bilder. För de KOMP-användare som inte hade regelbunden kontakt med familj och vänner via telefon eller besök innan projektet blev KOMP-skärmen en förstärkning av isolering och ensamhet.

Ytterligare en slutsats är att ett digitalt kommunikationsverktyg, så som KOMP, inte är en lösning eller möjlighet för alla äldre som upplever ensamhet eller isolering. Olika lösningar, åtgärder och insatser kommer fortsatt att behövas från olika samhällsaktörer i och med att gruppen äldre inte är en homogen målgrupp. Men, när rätt person identifieras så kan ett digitalt kommunikationsverktyg, så som KOMP, bli det viktigaste och mest betydelsefulla för den personens sociala liv.

Ett digitalt kommunikationsverktyg kan förändra livet vid 97 års ålder och göra det spännande, betydelsefullt och roligt att leva – det är livskvalité!

Referenser

BARBOSA N. B, FRANZ R, JUDGES R, BEERMANN C, BAECKER R. (2019). Can Digital Technology Enhance Social Connectedness Among Older Adults? A Feasibility Study. *J Appl Gerontol* 38(1):49–72.

BLUSI M, NILSSON I, LINDGREN H. (2018). Older Adults Co-Creating Meaningful Individualized Social Activities Online for Healthy Ageing. *Study Health Technol Inform.* 247:775–779.

FOLKHÄLSOMYNDIGHETEN (2022). Hälsa på lika villkor. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publikationer-och-material/publikationsarkiv/s/syfte-och-bakgrund-till-fragorna-i-nationella-folkhalsoenkaten-halsa-pa-lika-villkorar-2021/?pub=101644> [hämtad 2024-05-02].

HAWKLEY L, CACIOPPO, J. (2010). Loneliness matters: A theoretical and empirical review of consequences and mechanisms. *Annals of Beh Med*, 40(2): 218–227.

LEOUTSAKOS JMS, MFL. (2015). Latent classes of course in Alzheimer's disease and predictors: the Cache County Dementia Progression Study. *Inter of Geriatric Psych*, 30(8), 824–832.

LEVITT, R. (2017). Housing challenges of rural seniors. Washington, DC: U.S. Department of Housing and Urban Development Office of Policy Development and Research.

LOCCOH E, MFL. (2021). Rural-urban disparities in all-cause mortality among low-income medicare beneficiaries. *Health Affairs*, 40(2), 289–296.

MOSER, G. (2009). Quality of life and sustainability: Toward person-environment congruity. *Paris: J of Env Psych*, 29(3) 351-357.

PUGH R, SCHARF T, WILLIAMS C, ROBERTS D. (2007). Obstacles to using and providing rural social care. *Social Care Inst for Excellence* (22).

QUEEN TL, STAWSKI RS, RYAN LH, SMITH J. (2014). Loneliness in a day: Activity engagement, time alone, and experienced emotions. *Psych & Aging*, 29(2) 297–305.

ROSENMAYR L, KÖCKEIS E. (1963). Propositions for a Sociological Therapy of Aging and the Family. UNESCO, *Inter Social Service J*, 410–462.

SCHARF T, BARTLAM B. (2008). Ageing and social exclusion in rural communities. I N Keating (ed) *Rural Ageing: A Good Place to Grow Old?* Policy Press, Bristol, UK, 97–108.

SHANAS, E. (1980). Older People and Their Families: The New Pioneers. J of Marriage & the Family 42: 9–15.

SJÖSTRÖM, T. (2023). Platsens betydelse för lärande i primärvård på landsbygden: Digital vård och sociala rum. Licentiatavhandling, Högskolan Väst.

SMITH, JM. (2012). Toward a better understanding of loneliness in community-dwelling older adults. The J of Psych, 146(3), 293–311.

THELANDER, K. (2020). Ensamhet dödar – ofrivillig ensamhet i Sverige. Arena Ide, <https://arenaide.se/rapporter/> [hämtad 2022-12-26].

WALDENSTRÖM C, WESTHOLM, E. (2006). En strategi för landsbygdsforskning: underlag till Landsbygdskommittén. Stockholm: Fritzes.

YANG C , LAI DWL, SUN Y, MA C Y, C HAU AKC. (2022). Mobile Application Use and Loneliness among Older Adults in the Digital Age: Insights from a Survey in Hong Kong during the COVID-19 Pandemic. Int J Environ Res Public Health. 23;19(13):7656.

WWW.CAMPUSVASTERVIK.SE

CAMPUS@VASTERVIK.SE